

УДК 341

РЕПЕЦЬКА О. І.,

аспірант кафедри європейського права
факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка

ВПЛИВ ДОКТРИНИ МОНРО НА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Анотація. У статті досліджено проблему впливу політичної доктрини Монро на міжнародне право. Висвітлено розвиток регіонального міжнародного права американського континенту. Наведено приклади регіональних міжнародно-правових актів, сформованих під впливом досліджуваної доктрини. Здійснено аналіз політичних аспектів формування відповідних міжнародно-правових норм.

Ключові слова: міжнародне право, доктрина Монро, регіональні міжнародно-правові акти, принцип невтручання у справи держав, заборона колонізації.

Постановка проблеми. У статті розглянуто розвиток регіонального міжнародного права під впливом доктрини Монро, яка спрямована на запобігання будь-якому втручанням в зовнішні чи внутрішні справи американського континенту. Проголошення доктрини відбулося тоді, коли Європа перебувала в складній ситуації, оскільки група держав, відома як «Священний Союз», намагалася поширити свій вплив і на Новий світ через підкорення та повернення до іспанського домінування над новопроголошеними американськими республіками.

Із метою запобігання будь-яким інтервенціям із боку європейських держав під впливом доктрини Монро були сформовані певні міжнародно-правові норми, які закріплюють принципи «невтручання» та «неколонізації» американських держав, прийняті відповідні міжнародно-правові акти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджувана тема залишається актуальною й сьогодні, оскільки принцип міжнародного права щодо невтручання у внутрішні чи зовнішні справи держав залишається одним із основних. Важливим завданням для представників будь-якої держави в зовнішніх відносинах є забезпечення політичної цілісності та суверенітету держави, невтручання в її правові та політичні інститути, заборона інтервенції, зокрема анексії територій. Цю проблему частково було досліджено Ч. Фенвіком, Е. Руттом, Ф. Брауном, Н. Болховітиновим.

Мета статті полягає в аналізі впливу політичної доктрини Монро на формування та розвиток міжнародного права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Президентом США Дж. Монро в повідомленні до Конгресу від 2 грудня 1823 р. було запропоновано політику протидії будь-яким європейським загрозам на американському континенті; ця політика в подальшому стала називатися доктриною Монро. У повідомленні заявлялося таке: «Зі змінами в цій півкулі ми пов'язані все більше <...> Політична система європейських держав істотно відрізняється від Америки <...> Нам слід розглянути питання про те, що будь-яка спроба з їхнього боку, здійснена з метою розширити свою систему на будь-яку частину цієї півкулі, буде розцінюватись як небезпечна для наших миру й безпеки» [24, с. 26].

Основним змістом доктрини було проголошення двох частин американського континенту зоною, закритою для європейської колонізації. Ідея доктрини належала Д. Адамсу, державному секретарю адміністрації президента Дж. Монро. Головний її принцип був викладений у такій загальній формі: «Америка для американців». В основі аргументації Д. Адамса лежало твердження, що американські континенти повністю знаходяться у володінні незалежних держав [28, с. 244].

Досліджувана доктрина визнається традиційною політикою США, спрямованою на заборону поширення європейської могутності та впливу на західну частину світу з метою запобігання загрозам миру та безпеки США. У доктрині Монро викладені три принципи: перший принцип «неколонізації», щодо нього в промові говориться таке: «Американські континенти, які мають вільний і незалежний стан, який вони прийняли й підтримують, відтепер не повинні розглядатися в якості суб'єктів майбутньої колонізації будь-якою європейською державою»; другий оголошений принцип – принцип «невтручання». Цей принцип був розділений на дві частини: 1) твердження про політику невтручання Сполучених Штатів у європейські справи; 2) попередження проти європейського втручання в справи Північної й Південної Америки [26, с. 543–544].

Доктрина Монро стала політичним кредо держав американського континенту та була проголошена на Американському міжнародному конгресі, проведеному в Панамі в 1826 р. [2, с. 25]. Уповноваженим представникам на ньому було запропоновано проголосувати за прийняття заяви, яка проголошувала таке: «Європейські держави повинні відмовитися від будь-яких ідей подальшої колонізації цього континенту та втручання в наші внутрішні справи» [22, с. 28]. Її положення засуджували політичну, а також військову агресію, що виходить ззовні континенту, визначали основні відмінності між «європейським авторитаризмом і американською демократією, і включили ідею, що спроба продовжити такий авторитаризм у цій півкулі може поставити під загрозу безпеку Сполучених Штатів Америки» [26, с. 544].

На вимогу президента США Дж. Вільсона доктрина Монро була включена в Статут Ліги Націй. У ст. 21 указувалося, що «ніщо в цьому Пакті не може розглядатися як те, що впливає на дійсність міжнародних зобов'я-

зань, наприклад, договорів арбітражу або регіональних домовленостей, а також доктрини Монро, які забезпечують дотримання миру» [3, с. 208]. Визнання доктрини Монро в Статуті Ліги стало правовим визнанням положень доктрини.

Принципи доктрини знайшли продовження в рамках міжнародного права в Західній півкулі [26, с. 541]. У подальшому під впливом доктрини Монро були сформовані міжнародно-правові норми щодо невторчання, заборони інтервенції та колонізації держав. Ці норми закріплені у відповідних міжнародно-правових актах. У роботі ми розглянемо регіональні міжнародно-правові акти американських держав, сформовані та прийняті під впливом доктрини Монро.

Так, уперше міжнародно-правовий принцип невторчання у справи держав відобразився в регіональній Конвенції «Про права й обов'язки держав Америки».

У 1930-х рр. США реалізували політику добросусідства щодо Латинської Америки, яка ґрунтувалася на положеннях доктрини Монро. Така політика вплинула на ратифікацію **Конвенції «Про права й обов'язки держав Америки»** 1934 р. [15, с. 50], прийнятої на Сьомій міжамериканській конференції в Монтевідео в 1933 р. У ній було закріплено неможливість вторчання в зовнішні чи внутрішні справи будь-якої держави: «Жодна держава не має права вторчатись у внутрішні чи зовнішні справи іншої» [9, с. 75]. За результатами конференції в Монтевідео США для підтвердження політики та положень Конвенції скасували акт Платта, підписали договір із Панамою (2 березня 1936 р.) щодо зняття обмежень суверенітету, накладених договором 1903 р.

Більш складним завданням була трансформація доктрини Монро з односторонньої політики США в багатосторонню політику американських держав. Перша спроба була здійснена в 1936 р. на міжамериканській конференції з підтримання миру в Буенос-Айресі. До 1936 р. європейська ситуація стала серйозною загрозою для світового миру, через що США ініціювали обговорення питання формулювання заходів безпеки. Президент Ф. Рузвельт запропонував скликання Міжамериканської мирної конференції, яка відбулася в Буенос-Айресі. Метою конференції було визначення «спільних інтересів і відповідальності» американських держав із питань, пов'язаних із миром і безпекою американського континенту. Під час проведення зазначеної конференції були прийняті деякі документи.

1. Конвенція «Про підтримання, збереження та відновлення миру», в якій США втілили свою політику оборони держав Америки [15, с. 51], що випливає з доктрини Монро. Вона проголошувала принцип, відповідно до якого американські держави мають спільний інтерес у захисті всіх членів – підписантів Конвенції від атак і впровадженні системи спільних дій проти них. Установлювалися спільні багатосторонні консультації урядів американських держав із метою знаходження та прийняття методів мирної співпраці [8, с. 53]. Ч. Фенвік стверджував, що ст. ст. 1 та 2 Конвенції зро-

били доктрину Монро загальною доктриною всіх американських держав [11, с. 201].

2. **«Додатковий протокол щодо невтручання»** 1936 р. (non-interventional protocol) установив, що «високі договірні сторони визнають неприпустимим втручання будь-якою з них, прямо чи опосередковано, з будь-яких причин, у внутрішні чи зовнішні справи будь-яких інших сторін-учасників. Порушення цього положення призводить до багатосторонніх переговорів і пошуку методів мирного вирішення» [18, с. 344].

3. У **«Декларації принципів міжамериканської солідарності та співпраці»** 1936 р. (declaration of principles of interamerican solidarity and cooperation) закріплене положення про те, що «порушення миру Америки зачіпає кожну з держав Америки, втручання однієї держави у внутрішні або зовнішні справи іншої держави має бути засуджене» [10, с. 300]. Окрім того, Декларація розширює положення попередніх актів і встановлює, що «придбання, здійснені шляхом насильства, не повинні визнаватися» [10, с. 301]. Отже, у вказаній Декларації вміщені два основні положення доктрини, зокрема принцип «невтручання» й принцип «неколонізації».

Ураховуючи доктрину Монро, на Панамериканській конференції в Буенос-Айресі було чітко встановлено, що всі представлені країни Америки дійшли згоди, що доктрина Монро, сформульована в 1823 р. відповідно до цілей Нового світу, є частиною його публічного права. Це було не питання проголошення доктрини Монро, а визнання факту, що сьогодні вона є основою того, що можна назвати американським міжнародним правом. Указана обставина засвідчує розширення меж дії регіонального міжнародного права.

У 1938 р. була проведена конференція в Лімі, Перу. Основним її досягненням слід вважати прийняття **«Декларації Принципів солідарності американських держав» 1938 р.**, котра більш відома як Лімська Декларація. Можна сказати, що Декларація «континенталізувала» доктрину Монро. Така правова універсалізація принципів, закріплених у доктрині, стосувалася всіх американських держав. Це сприяло партнерству американських держав із США, підтриманню впливу доктрини на формування змісту певних норм міжнародного права.

Важливість Декларації полягала у формуванні нової системи регіональної колективної безпеки американських держав, що відповідало основним ідеям доктрини Монро. Стаття 2 Декларації розширила поняття атак, включивши не лише військові атаки будь-якими неамериканськими силами, а й підривну пропаганду й інші форми непрямих атак, які були прописані в проекті, запропонованому делегацією США [13, с. 264].

У Декларації передбачається також захист американських держав від будь-яких іноземних інтервенцій чи діяльності, яка їм загрожує. Стаття 3 вказує, що в ситуаціях, в яких «мир, безпека й територіальна цілісність будь-якої держави Америки знаходиться під загрозою актів будь-якої природи, вони повинні їх послабити» [13, с. 264]. Водночас таке послаблення

здійснюється на основі солідарності – координування суверенних бажань держав шляхом установленної процедури спільних консультацій.

Досягнення зустрічей, проведених під час конференції, сформували основу майбутнього розвитку міжнародного права в Західній півкулі під впливом доктрини Монро. Були використані такі терміни, як «спільна безпека», «взаємний мир», що є витокami традиційної доктрини Монро, яку США зробили загальною політикою безпеки всіх американських держав. Так Лімська Декларація зайняла місце серед документів, які засвідчують розвиток міжнародного права.

Декларація проголосила «спільний інтерес» всіх американських держав у захисті миру західного світу та спільне визначення заходів оборони проти будь-яких атак (не лише військових). Звісно, конференція й зміст прийнятої Декларації мали політичний контекст, заснований на бажаннях та інтересах країн щодо забезпечення системи колективної безпеки американських держав. Процес формування таких міжнародно-правових норм здійснювався під безпосереднім впливом бажань та інтересів держав щодо забезпечення системи колективної безпеки, що виходило з положень політичної доктрини Монро.

Після початку війни слідом за США всі держави Латинської Америки оголосили про свій нейтралітет. 23 вересня – 3 жовтня 1939 р. у Панамі відбулася Консультативна нарада міністрів закордонних справ американських держав, присвячена формулюванню спільної політики нейтралітету та консультаціям щодо економічних і фінансових проблем, спричинених війною, яка була розпочата Німеччиною. «Загальна Декларація про нейтралітет американських республік», підписана в Панамі, є доповненням до декларацій, прийнятих у Буенос-Айресі та в Лімі.

Панамська Декларація була підписана з метою захисту інтересів американських республік від будь-яких посягань воюючих держав і уникнення наслідків війни. Задля запобігання порушенню безпеки на континенті американські держави оголосили про свій нейтралітет від європейських справ і подій. Нейтральність установлювалася шляхом «демаркації зони безпеки, включаючи всі морські шляхи комунікацій і торговельні шляхи між державами Америки» [17].

Отже, для захисту нейтралітету континенту вздовж усього узбережжя США й Латинської Америки встановлювалася «зона безпеки», яка мала спільно патрулюватись і охоронятись. Заборонялося вторгнення військових кораблів і літаків воюючих країн у межі цієї зони [17].

Причиною міжнародно-правового встановлення нейтральності американських держав був не просто спільний інтерес, а захист від війни. Тут важливою є спільна позиція щодо заборони європейського втручання, відсторонення держав Америки від справ Європи, що впливає з положень доктрини Монро. У результаті значна частина Атлантики й Тихого океану опинилася під фактичним контролем США. Так, вплив політики США у формі доктрини Монро сформував закріплені в декларації міжнарод-

но-правові норми щодо нейтралітету американських держав і «зони безпеки» американського континенту.

2 липня 1940 р. у Гавані відбулася наступна зустріч міністрів закордонних справ. Причиною стала загроза безпеці та миру американських держав унаслідок зайняття німецькими військами територій Бельгії, Нідерландів і Франції. Для вирішення цієї проблеми було прийнято «Декларацію про взаємну допомогу й співробітництво в захисті народів Америки». Також після поразок європейських держав у війні з Німеччиною постало питання щодо статусу їхніх володінь у Латинській Америці. Це питання було розглянуте на конференції, а в результаті був прийнятий Акт «Щодо статусу європейських володінь на американському континенті».

Гаванський акт «Щодо статусу європейських володінь на американському континенті» регулював положення європейських колоній в Америці, ураховуючи стан війни в Європі. Указаний акт був винесений і прийнятий за пропозицією США. Причиною стало застереження від захоплення Німеччиною англійських та інших колоній в Америці. Хоча більшість латиноамериканських держав виступали за надання колоніям права на самовизначення, у кінцевому рахунку була прийнята позиція США, яка передбачала встановлення тимчасової колективної опіки над територіями. В акті встановлено, що європейські володіння на американському континенті, яким «буде загрожувати небезпека стати предметом обміну чи заміни суверена, можуть бути поставлені під тимчасове управління адміністрації американських держав» [5, с. 364–365].

Ця норма стала втіленням одного з принципів доктрини Монро. Крім цього, під впливом політики США було прийняте положення, що в разі необхідності термінових заходів «будь-яка американська держава має право діяти щодо цих володінь так, як цього потребує її оборона» [5, с. 365]. Таким чином, Гаванський акт дозволив США вдаватися до застосування односторонніх дій щодо європейських колоній в Америці.

У **«Декларації про взаємну допомогу й співробітництво щодо захисту народів Америки»** 1940 р. встановлено, що «будь-який акт з боку не-американської держави проти цілісності або недоторканності території, суверенітету або політичної незалежності американської держави розглядається як акт агресії проти держав, які підписали цю заяву. У разі, якщо відбувається акт агресії або є підстави вважати, що акт агресії готується не-американською нацією проти цілісності чи недоторканності території, суверенітету чи політичної незалежності американської нації, держави, які підписали цю декларацію, будуть консультуватися між собою, щоб узгодити, які заходи доцільно прийняти» [19, с. 71–72].

У цій нормі, під впливом положень доктрини, виділені «американські» і «не-американські» держави. Закріплені запобігання та протидія актам агресії «не-американських держав» проти «американської нації». Таким чином, неодноразово наголошувалося на відокремленні американ-

ського континенту від європейського. Указане розмежування впливає з положень доктрини Монро.

У 1945 р. на конференції, присвяченій проблемам війни й миру, у Чапультепеці (Мексика) держави американського регіону приступили до обговорення питань післявоєнного регулювання й перебудови світу. Було прийнято **Чапультепекський Акт**, який розширив Гаванську декларацію шляхом застосування колективних санкцій, включаючи застосування збройної сили, проти будь-якого агресора щодо американської держави, навіть проти американського агресора. У разі агресії держави можуть застосовувати «відкликання керівників дипломатичних місій; розрив дипломатичних відносин; порушення консульських відносин; припинення поштових, телеграфних, телефонних, радіотелефонних відносин; переривання економічних, комерційних і фінансових відносин; використовувати збройні сили для запобігання або відвернення агресії» [1, с. 119].

Прийняття цього акта сприяло забезпеченню миру й безпеки в західному світі. У ньому закріплено характер міжамериканського воєнно-політичного співробітництва. На відміну від вищезгаданих міжнародно-правових актів, зазначений акт не просто закріпив заборону втручання в справи, застосування агресії чи інших видів діяльності проти американських держав, а вперше закріпив норму, якою передбачається застосування збройної сили для захисту безпеки. Норми акта не просто втілюють чи відображають вплив положень доктрини Монро, а й розширюють перелік можливих санкцій, зокрема застосування сили.

Процес формування міжнародних норм під впливом доктрини Монро не завершився прийняттям Чапультепекського акта. Кульмінацією формалізації доктрини стало підписання американськими державами в Ріо-де-Жанейро в 1947 р. **Міжамериканського Договору про взаємну допомогу (Договір Ріо-1947)**. Договір закріплював ті ж положення, які містяться в Акті про взаємну допомогу та солідарність американських націй. Тобто повторювалися принципи солідарності та процедури консультацій, що мають важливе значення для розвитку й зміцнення регіональної системи колективної безпеки.

У договорі закріплено, що «Високі Договірні Сторони погоджуються з тим, що збройний напад будь-якої держави на американську державу розцінюється як напад на всі американські держави, а отже, кожна із зазначених Договірних Сторін зобов'язується надати допомогу у виконанні атаки та в реалізації невід'ємних прав на індивідуальну чи колективну самооборону, визнаних ст. 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй» [14, с. 54]. Як і в попередніх міжнародно-правових актах, наголошувалося, що напад на будь-яку американську державу буде трактуватись як атака на них усіх, і передбачалися «спільні дії» для захисту «спільної безпеки» (ідеться про надання спільної допомоги).

У вказаному міжнародно-правовому акті встановлено, що «Високі Договірні Сторони зобов'язуються передавати на розгляд всі суперечки,

які можуть виникнути між ними, методам мирного врегулювання й спробувати врегулювати будь-які подібні спори між собою за допомогою процедур, що діють в Міжамериканській системі, перш ніж передати спір на розгляд Генеральної Асамблеї або Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй» [14, с. 55]. Під впливом принципів доктрини Монро формувалися норми міжнародного права регіонального характеру для утвердження та захисту саме «Міжамериканської системи».

Договір Ріо перетворив право колективної оборони на зобов'язання здійснення заходів безпеки [23, с. 269], що відповідало інтересам не лише США, а політики всіх держав.

Продовження «універсалізації» доктрини Монро в міжнародно-правових нормах відображене у Статуті Організації американських держав, також відомому як Статут Боготи 1948 р. Положення Статуту закріплюють принципи колективної безпеки, солідарності американських держав, заборону втручання у справи інших держав і спільні заходи безпеки. Ці норми сформовані під впливом політичної доктрини Монро – положень принципу «невтручання».

У ст. 27 Статуту передбачається, що «кожен акт агресії з боку держави проти територіальної цілісності чи недоторканності території, або проти суверенітету, або політичної незалежності американської держави розглядається як акт агресії проти іншої американської держави» [7, с. 57]. Варто згадати, що в доктрині Монро проголошувалась ідея, що кожна американська нація має невід'ємне право на політичне самовизначення. Таким чином, вказана норма Статуту підпадає під сферу дії доктрини Монро.

Окрім того, політична незалежність будь-якої американської держави відповідно до ст. ст. 27 і 28 Статуту захищена як від внутрішньоконтинентальної, так і від зовнішньої агресії. Юридичне обґрунтування для здійснення права на індивідуальну та колективну самооборону за допомогою регіонального органу випливає з положень Статуту ООН [12, с. 315].

Так, підписання Статуту в Боготі завершує перелік основних міжнародно-правових баз, які втілює положення доктрини Монро. Під впливом політики США було сформовано регіональний орган для захисту спільних інтересів американських держав.

Із початком холодної війни виникла нова загроза – поширення радянського комунізму. Наслідуючи приклад Сполучених Штатів, на початку 1950-х рр. американські країни прийняли тверду позицію проти того, що було сприйняте як міжнародний комуністичний рух, який намагається проникнути в уряди Західної півкулі [26, с. 546–547]. На десятій Міжамериканській конференції в Каракасі в 1953 р. була прийнята резолюція під назвою **«Декларація солідарності щодо збереження політичної цілісності американських держав від інтервенції міжнародного комунізму»**. Раніше (у 1948 р.) на дев'ятій Міжнародній конференції Американських держав була прийнята Резолюція, відповідно до якої агресивний тоталітарний характер комунізму був оголошений «як несумісний з американськи-

ми принципами», а втручання комунізму в життя американської нації було засуджене [20, с. 266].

Зазначена Резолюція 1953 р. установлювала, що «панування або контроль над політичними інститутами будь-якої американської держави міжнародного комуністичного руху, що розповсюджується на політичну систему цієї сфери, буде являти собою загрозу для суверенітету й політичної незалежності американських держав, ставлячи під загрозу мир Америки» [4, с. 3].

Зазначений акт був заснований на принципах доктрини Монро щодо невтручання в справи Америки. Державний секретар Дж. Даллес заявляв, що ця резолюція стала правовим підтвердженням статусу доктрини Монро на американському континенті. Він стверджував, що міжнародний комунізм становить небезпеку, аналогічну тій, проти якої доктрина Монро була спрямована. Тому для всіх американських держав стало доцільним визнати загальну небезпеку, якою є захоплення міжнародним комунізмом політичних інститутів будь-якої з них [26, с. 542]. Водночас було дозволено втручання у внутрішні справи американських держав в ім'я стабільності на континенті, що проявилось у Гватемалі. Гватемальська справа є одним із прикладів, який показує парадокс співвідношення зовнішньої політики США в Латинській Америці з інтегрованими в міжнародні норми положеннями доктрини Монро, які призначені для захисту права американських націй на самовизначення та безпеку [6, с. 215]. Норми Каракаської декларації були в односторонньому порядку використані Сполученими Штатами не для захисту спільних інтересів, а в цілях своєї політики, для відстоювання власних потреб.

Від початку прийняття Декларації було ініційоване США не просто з метою боротьби з комуністичним рухом і всенародно обраним комуністичним Президентом Гватемали, Дж. Арбенсою. Ціль полягала в поверненні земель американської компанії. Після експропріації великих землеволодінь «United Fruit Company» в березні 1953 р. Центральне розвідувальне управління США (ЦРУ) організувало й успішно виконало зміщення уряду Арбенса в червні 1954 р. Відразу було скасовано Гватемальську комуністичну партію, а головне – повернуто всі землі «United Fruit Company» [16, с. 217–219]. Дослідники припускають, що доктрина Монро є ордером на втручання у внутрішні справи слабких держав у Новому Світі [21, с. 442].

Доктрина Монро стала першою спробою США окреслити межі своїх національних інтересів. Куба повною мірою відчула політичний і економічний тиск правління США. Існували серйозні економічні передумови для втручання США. Торговий оборот США з Кубою досяг у першій половині 1890-х рр. 100 млн доларів. У ці роки він складав у середньому 6–7% усього зовнішньоторговельного обороту США. Куба була головним експортером цукру в США [27, с. 5]. Головною причиною стало геополітичне розташування Куби. 2 березня 1901 р. Конгресом була прийнята поправка

Платта, відповідно до якої Сполучені Штати отримали право контролю над зовнішньою політикою Куби, якій було заборонено укласти договори з іноземними державами [29, с. 104]. Поправка Платта була скасована в 1934 р. у рамках запровадженої президентом США Ф.Д. Рузвельтом політики «добросусідства» [25, с. 102]. Скасування відбулося після підписання Конвенції про права й обов'язки американських держав, яка встановлювала заборону на внутрішні втручання в справи інших держав.

Висновки. Отже, розвиток міжнародного права є тривалим процесом, який піддається впливу різних факторів, переважно політичних. США зробили доктрину Монро загальною політикою безпеки американських держав. Це політичний курс США, спрямований на заборону поширення європейської могутності та впливу Європи на західну частину світу. Доктрина була запропонована для протидії загрозам, забезпечення миру й безпеки США, а також забезпечення американських інтересів у Латинській Америці. Вона зосередила зусилля держав Західної півкулі в руслі знаходження практичних рішень для специфічних проблем безпеки континенту. Це призвело до формування положень, які відобразилися в нормах міжнародного права. Так, під впливом указаної політичної доктрини були сформовані регіональні міжнародно-правові норми щодо заборони колонізації американських держав, заборони втручання в їхні внутрішні та зовнішні справи, закріплені в розглянутих міжнародно-правових актах.

Загалом доктрина Монро здійснила вагомий вплив на формування таких принципів міжнародного права, як принцип невтручання та деколонізації держав. Положення принципів трансформувалися в універсальні міжнародно-правові норми щодо заборони будь-яких інтервенцій, втручання у справи держав і заборони колонізації. Вони закріплені, зокрема, в Декларації про надання незалежності колоніальним державам і народам 1960 р., Декларації про недопустимість втручання у внутрішні справи держав, про зберігання їх незалежності та суверенітету 1965 р., Декларації про недопустимість інтервенції та втручання у внутрішні справи держав 1982 р., що прийняті ГА ООН, та ін.

Норми щодо невтручання та ліквідації колоніалізму були закріплені й африканськими державами в Статуті ОАЕ (1963 р.). Це пов'язано з тим, що ОАЕ були створені з метою звільнення від колоніалізму та захисту незалежності молодих держав. Проте в Установчому акті Африканського Союзу (далі – АС) (2000 р.) ідеться лише про невтручання у внутрішні справи та про захист незалежності африканських держав, оскільки пріоритетними цілями АС стала економічна інтеграція та розвиток африканських держав. Такі зміни у статутних нормах зумовлені тим, що процес деколонізації Африки завершився в 1990-х рр., і відповідно такі положення не могли бути включені до установчого акта.

Попри закріплення як у регіональних, так і в універсальних міжнародно-правових актах положень стосовно заборони та ліквідації колоніального режиму, за даними Спеціального Комітету з питань деколонізації

ООН, залишається 17 територій, які здійснюють управління несамоостійно. Генеральною Асамблеєю ООН період із 2011-го по 2020-й рр. проголошено Третім Міжнародним десятиліттям боротьби з колоніалізмом.

Так, під впливом відповідної політики держав, яка випливала з доктрини Монро, принципи «невтручання» та «неколонізації» знайшли своє відображення у відповідних нормах міжнародного права, а проблема ефективного міжнародно-правового механізму забезпечення реалізації вказаних норм залишається актуальною й сьогодні.

Література:

1. Act of Chapultepec (Mexico City, March 3: Declaration on reciprocal assistance and American solidarity by the governments represented at the Inter-American Conference on War and Peace). – Journal World Affairs, Vol. 108, № 2 (June, 1945). – P. 119–122.
2. Alvarez A. The Monroe Doctrine at the Fourth Pan-American Conference / A. Alvarez // The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 37, № 3, Political and Social Progress in Latin-America (May, 1911). – P. 24–30.
3. Brown P. The Monroe Doctrine and the League of Nations / P. Brown // The American Journal of International Law, Vol. 14, No. 1/2 (Jan. – Apr., 1920). – P. 207–210.
4. Caracas Declaration of Solidarity 1954 in Inter-American relations; collection of documents, legislation, descriptions of inter-American organizations, and other material pertaining to inter-American affairs / Compiled by B. Sklar and Virginia M. Hagen. – Washington, U.S. Govt. Print. Off., 1972. – 648 p.
5. Carnegie Endowment for international peace / The International conferences of American States (first supplement, 1933–1940). – Washington D.C. : Carnegie Endowment for International Peace, 1940. – P. 364–365.
6. Carto D. The Monroe Doctrine in the 1980's: International Law, Unilateral Policy, or Atavistic Anachronism, Unilateral Policy, or Atavistic Anachronism / D. Carto // Case Western Reserve Journal of International Law, vol. 13, issue 1, 1981. – P. 203–229.
7. Charter of the Organization of American States // The American Journal of International Law: Supplement: Official Documents, vol. 46, № 2 (Apr., 1952). – P. 43–66.
8. Convention for Maintenance, Preservation and Reestablishment of peace // American journal of International Law: Supplement: Official Documents, vol. 31, № 2, (apr., 1937). – P. 53–57.
9. Convention on Rights and Duties of States // American Journal of International Law: Supplement: Official Documents, vol. 28, № 2, (1934). – P. 75–78.
10. Declaration of Principles of Inter-American Solidarity and Cooperation, in Treaties and Other International Agreements of the United States of America 1776–1949/ Compiled under the direction of Charles I. Bevans. Assistant Legal Advisor Department of State // Multilateral Agreements 1931–1945, Department of State Publication 8484, series 923 –Washington, DC : Government Printing Office, 1969. – P. 300–302.
11. Fenwick C. The Inter-American Conference for the Maintenance of Peace / C. Fenwick // American Journal of International Law vol. 31, № 2, (Apr., 1937). – P. 201–225.
12. Fenwick C. The Organization of American States: The Transition from an Unwritten to a Written Constitution / C. Fenwick // American Journal of International law, vol. 59, № 2 (Apr., 1965). – P. 315–320.

13. Fenwick C. The Monroe Doctrine and the Declaration of Lima / C. Fenwick // *The American Journal of International Law*. Vol. 33, № 2 (Apr., 1939). – P. 257–268.
14. Inter-American Treaty of Reciprocal Assistance // *The American Journal of International Law : Supplement: Official Documents*, vol. 43, № 2, (Apr., 1949). – P. 53–58.
15. Lenoer J. The Monroe Doctrine and International Law : 1933–1941 / J. Lenoer // *The Journal of Politics*, vol. 4, № 1, (feb., 1942). – P. 47–67.
16. Nathan J. *United States Foreign Policy and World Order* / J. Nathan, J. Oliver. – Little, Brown, 1976. – 512 p.
17. Neutrality (Declaration of Panama) 1938 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.loc.gov/law/help/us-treaties/bevans/m-ust000003-0608.pdf>.
18. Protocol of Non-intervention in Treaties and Other International Agreements of the United States of America 1776–1949 / Compiled under the direction of Charles I. Bevans. Assistant Legal Advisor Department of State / *Multilateral Agreements 1931–1945*, Department of State Publication 8484, series 923. – Washington, DC : Government Printing Office, 1969. – P. 343–347.
19. Reciprocal Assistance and Cooperation for the Defence of the Nations of the Americas // Report of the Secretary of State on the Second Meeting of the Ministers of Foreign Affairs of the American Republics. Habana, Department of State publication 1575, Conference, Series 48, (July 21–30, 1940). – P. 71–72.
20. Resolution XXXII, in Ninth International Conference of American States (march 30 – may 2, 1948, Bogota, Colombia): Report of the Delegation of the U.S.A. – Department States Publication 3263: *International Organization & Conference*, Series 2, American Republics. 3, (November, 1948). – 320 p.
21. Root E. The Real Monroe Doctrine / E. Root. – *The American Journal of International Law*, Vol. 8, № 3 (Jul., 1914). – P. 427–442.
22. Scott J. *The International Conferences of American States, 1889–1928* / J. Scott. – New York : Oxford University Press, 1931. – 551 p.
23. Sessions G. The Multilateralization of the Monroe Doctrine: The Rio Treaty, 1947 / G. Sessions. – *Journal World Affairs*, Vol. 136, № 3 (Winter 1973–1974). – P. 259–274.
24. Seventh Annual Message to Congress (President J. Monroe Message): Milestone Documents. – Washington, DC : The National Archives and Records Administration, 1995. – P. 26–29.
25. Sterling C. *Historia de La Isla De Cuba* / C. Sterling, M. Sterling. – Regents Publishing Company, Inc. NY, 1975. – 392 p.
26. Thomas A. The Organization of American States and the Monroe Doctrine / A. Thomas // *Legal Implications*. – *Louisiana Law Review*, vol. 30, issue 4/2 (JUNE 1970). – P. 541–581.
27. Бойченко А. Міжамериканські відносини в контексті американо-іспанської війни 1898 р. / А. Бойченко // «Наука. Релігія. Суспільство», 2012. – № 4. – С. 3–8.
28. Болховитинов Н. Доктрина Монро: происхождение и характер / Н. Болховитинов. – М. : ИМО, 1959. – 336 с.
29. Касаткина Е. Теоретические основы формирования внешнеполитических стратегий США в отношении Кубы в первой половине XX в. / Е. Касаткина // *Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики*. – Тамбов : Грамота, 2011. – № 5 (11): в 4-х ч. Ч. II, 1997. – С. 103–106.

Репецкая О. И. Влияние доктрины Монро на международное право

Аннотация. В статье исследована проблема влияния политической доктрины Монро на международное право. Освещено развитие регионального международного права американского континента. Приведены примеры региональных международно-правовых актов, сформированных под влиянием исследуемой доктрины. Осуществлен анализ политических аспектов формирования соответствующих международно-правовых норм.

Ключевые слова: международное право, доктрина Монро, региональные международно-правовые акты, принцип невмешательства в дела государств, запрет колонизации.

Repetska O. The impact of the Monroe Doctrine on international law

Summary. This article explores the problem of the impact of the Political Monroe Doctrine on International Law. It shows the development of regional international law on American continent. The author given examples of regional act of the international law, formed under the influence of the studied doctrine. It analysis of the political aspects of process of formation of the international law. The main content of the doctrine was the declaration of the two parts of the Americas continent, as closed to European colonization. The Monroe Doctrine consists of two principles. There are two principles of the studied doctrine: "principle of non-intervention in the affairs of states" and "principle of non-colonization". The author researches how the principles of the Monroe Doctrine found its way under international law. The Monroe Doctrine has made a significant impact on the formation of the principles of international law as the principle of non-intervention, and the principle of decolonization States. Thesis and principles of the political Monroe Doctrine were transformed into the universal international legal norms to the prohibition of any intervention, prohibition of interference in the internal or external affairs of states, and the prohibition of any colonization of states. The author points to the problem of effective international legal mechanism of ensure the implementation of international legal norms, formed under the influence of the studied doctrine.

Key words: international law, Monroe Doctrine, regional international legal acts, principle of non-intervention in the affairs of states, prohibition of colonization of states.